

N. Koshechko, Ph. D., Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

COMPUTER DEPENDENCE OF UNIVERSITY STUDENTS AS A DISPLAY OF INTERPERSONAL CONFLICTS

The processes of information modern society, along with the undoubtedly positive changes have led to many negative social phenomena. Among which in the last decade especially important was the problem of computer addiction of children and youth. This category of the population is more vulnerable to suggestion, assimilation of false beliefs and values, learning to controversial neurotic patterns, behaviors. Such a person has an uncritical attitude to information about themselves and the world in general and, naturally, has got a significant amount of internal contradictions and conflicts. The latter are, first, the cause, and then, and effect of computer addiction of children and students. Crucial in this process acquires sphere of communication students as one of the most important types of leading activity for this age. Communication serves university students major dominant resource in overcoming conflicts. However, communication and social networks through computer must be in time. If it lasts more than two hours a day, then it is a signal for concern.

To solve interpersonal conflicts of students a variety of methods, techniques and means of communication are used. In particular, computer, gadget, which respectively stimulate the formation of computer addiction. The latter is an illusion in solving some internal problems of students. Because, in fact, computer addiction, although it gives the individual psychological relief for a while, a sense of self, self-esteem, but later gradually deepens the students inner spiritual crisis. After all, they more often suffer from inefficient use of time on the computer or gadget, the absence of a clear discipline, planning their educational and professional activities, its results and consequences. In such a situation it is necessary to prevent from computer and Internet addiction.

Keywords: computer dependence, Internet addiction, interpersonal conflicts, students, prevention from Internet addiction.

Н. Кошечко, канд. пед. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

КОМПЬЮТЕРНАЯ ЗАВИСИМОСТЬ СТУДЕНТОВ ВУЗ КАК ПРОЯВЛЕНИЕ ВНУТРИЛИЧНОСТНЫХ КОНФЛИКТОВ

В статье произведен анализ актуальных идей по проблеме компьютерной и интернет-зависимости студентов ВУЗ. Специфический акцент поставлен на внутриличностных конфликтах студентов как причине возникновения компьютерной зависимости. Исключительное внимание обращено на профилактику интернет-зависимости студентов ВУЗ.

Ключевые слова: компьютерная зависимость, интернет-зависимость, внутриличностные конфликты, студенты ВУЗ, профилактика интернет-зависимости.

Відомості про автора

Кошечко Наталія Василівна – Україна, м. Київ, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Контактна інформація: +38044 521 35 13, e-mail: 5469010@ukr.net

Кошечко Наталья Васильевна – Украина, г. Киев, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры педагогики факультета психологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Контактная информация: +38044 521 35 13, e-mail: 5469010@ukr.net

Koshechko Nataliya Vasyilivna – Ukraine, Kyiv, Ph. D., Associate Professor, Associate Professor of Pedagogics Chair of Psychology Department of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Contact information: +38044 521 35 13, e-mail: 5469010@ukr.net

УДК 37(09)(044)

Н. Кузьменко, канд. пед. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ "СПОГАДІВ І.П.ЛЬОВОА ПРО П.Г.ТИЧИНУ

Вивчено ступінь дослідженості проблеми у науково-педагогічній літературі. Визначено актуальність дослідження в сучасних умовах реформування освітньої системи України. Досліджено основні етапи науково-педагогічної діяльності Івана Петровича Львова. Детально вивчено та проаналізовано рукопис "Спогадів І.П.Львова про П.Г. Тичину" з метою визначення основних чинників, які вплинули на формування особистості відомого українського поета, громадського діяча П.Г. Тичини. Проаналізовано педагогічний аспект рукопису "Спогадів...". Вивчено педагогічні та побутові умови організації навчально-виховного процесу у Чернігівській духовній семінарії, в якій Павло Тичина навчався у 1907 – 1913 роках. Встановлено роль українського письменника М. Коцюбинського, учителя словесності Чернігівської духовної семінарії В. Дроздова та інших викладачів та співробітників навчального закладу у розвитку літературного таланту П. Тичини.

Ключові слова: особистість, формування особистості, духовна семінарія, навчальний процес.

Постановка проблеми. Розбудова держави, реформування вітчизняної системи освіти неможливі без ретельного вивчення спадщини відомих діячів минулого. Аналіз, узагальнення, систематизація та творче використання кращих традицій української педагогіки в умовах сьогодення будуть тільки сприятливі обґрунтованню теоретико-методологічних основ педагогічної науки України. На жаль, до сьогодні залишається недостатньо вивченою спадщина багатьох педагогів: Х. Алчевської, Г. Ващенко, Б. Грінченка, І. Сташенка та інших. Науковий інтерес представляє і педагогічний шлях Івана Петровича Львова (1879-1971рр), який понад півстоліття був наставником студентської молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідників виникав інтерес до просвітницької діяльності доцента І. Львова, проте, вдалося віднайти незначну кількість публікацій, в яких викладено результати пошуків науко-

вців. М. Романіка, Н. Тесельська презентували вітальний матеріал з короткою біографічною довідкою з нагоди півстолітнього ювілею педагогічної діяльності І. Львова на сторінках чернігівської газети "Деснянська правда" [6,7]. О. Коваленко та Н. Ципляк класифікували документи особового фонду І. Львова, що зберігаються в Державному архіві Чернігівської області (115 одиниць зберігання), документи і матеріали якого, а особливо епістолярна спадщина, засвідчують про те, що педагог підтримував зв'язки з колишніми вихованцями, переймався їх подальшою долею [5]. За 53 роки педагогічної діяльності Іван Петрович виховав тисячі учнів, серед яких багато знаних і шанованих людей не тільки в Україні, але і за її межами: Г. Верьовка, В. Еланський (відомий як Василь Блакитний), А. Ганичев, П. Тичина, О. Швей та ін.

Детальне вивчення особового фонду І. Львова дозволило виявити листи, листівки, вітальні телеграми,

якими обмінювалися вчитель і його учень – відомий український поет, громадський діяч П. Тичина. Аналіз кореспонденції свідчить про теплі, людяні стосунки між ними, які підтримувалися впродовж життя. Прикладом цього може слугувати вітальна телеграма, надіслана І. Львову з нагоди п'ятдесятиріччя педагогічної діяльності "Всі свої сили Ви віддали на виховання молоді... Ті знання свої, що Ви їм давали молодим підростаючим педагогам – на терезах не зважити, а ні цифрами не показати" – з прияманною П. Тичині поетичністю звертався він до вчителя. "Ви все своє найкраще віддавали їм – те, що дорожче від золота і брильянтів – своє серце й душу свою, свою увагу. Вам як учителю моєму висловлюю безмежну подяку" [3, арк. 5]. Усіх своїх почуттів не зміг вмістити П. Тичина у стислому тексті телеграми, проте це послання важко назвати телеграмою (156 слів), воно більше нагадує лист у віршованій формі.

Про стосунки І. Львова та П. Тичини свідчать і "Спогади...". Рукопис підшито із одинадцяти учнівських зошитів, на 132 сторінках яких неслухняною рукою хворої людини Іван Петрович досить чітко, логічно, з великою кількістю подробиць описав структуру і навчальний процес у Чернігівській духовній семінарії, своє перше враження від зустрічі з юнаком, а також проаналізував чинники, які вплинули на формування особистості українського поета і громадського діяча П. Тичини.

Метою нашої розвідки є аналіз педагогічного аспекту "Спогадів І. П. Львова про П. Г. Тичину". Для повноцінного досягнення мети ми маємо розв'язати завдання:

- вияснити ставлення І. Львова до свого учня;
- з'ясувати вплив умов в Чернігівській духовній семінарії на розвиток здібностей П. Тичини;
- визначити роль М. Коцюбинського у формуванні особистості українського поета П. Тичини.

Виклад основних положень. Предметом нашого дослідження є рукопис "Спогадів І. П. Львова про П. Г. Тичину", датований 20 червня 1968 року. Що спонукало І. Львова написати "Спогади..."? Який зв'язок між педагогом і відомим українським поетом П. Тичиною? Перш за все, звернемося до короткої біографічної довідки доцента І. Львова.

Відомий український педагог І. Львов народився 29 (16 – за старим стилем) серпня 1879 року у м. Юр'ївка Костромської губернії (нині – Іванівської області Російської Федерації) у багатодітній сім'ї. Батько був псаломщиком у храмі і одночасно учителем співів Вищого початкового училища, мати – домогосподарка. Вищу освіту І. Львов отримав у Казанській духовній академії на відділенні російської мови та літератури, де окрім фахових дисциплін вивчав латинську мову, історію класичної давньоримської літератури, історію західноєвропейської літератури, англійську мову, логіку, психологію, філософію та історію філософії, педагогіку. "У своїх заняттях я особливо багато приділяв часу вивченню логіки, психології, філософії та історії філософії, т. я. готував себе до викладацької діяльності" – писав І. Львов у спогадах [4, арк. 131].

Як бачимо, вибір майбутньої діяльності був свідомим і продуманим. У роки навчання в академії майбутній педагог зачитувався творами М. Гоголя. Оскільки М. Гоголь навчався у Ніжині на Чернігівщині, то захоплений його творчістю І. Львов мабуть недаремно вибрав Чернігів для проживання [3, арк. 27].

Упродовж 1904-1919 рр. І. Львов викладав філософію, логіку, дидактику і психологію у Чернігівській духовній семінарії, потім продовжив педагогічну діяльність у Чернігівському педагогічному інституті аж до виходу на пенсію у 1958 році за станом здоров'я. Під час другої світової війни перебував в евакуації: спочатку на Алтаї.

Але не маючи там можливості займатися викладацькою діяльністю, переїхав у Таджикистан. Завдяки клопотанням Л. Смоличеві (дівоче прізвище – Храмцова) – дружини П. Смоличева, наукового співробітника Інституту історії Таджикиського філіалу АН СРСР зміг влаштуватися на посаду викладача у Сталінобадському (м. Сталінобад, нині – м. Душанбе) педагогічному інституті ім. Т. Г. Шевченка [2, арк. 8-9]. До Чернігова повернувся у вересні 1944 року, після звільнення міста від окупантів. У 1947 р. І. Львову було присвоєно вчене звання доцента. [1, арк. 3].

Автор "Спогадів..." детально описав умови проживання і навчання семінаристів задля того, щоб читачі змогли уявити середовище, в яке у 1907 році, після закінчення Чернігівського духовного училища, потрапив П. Тичина. Дійсно, опис внутрішнього життя семінарії виявився настільки вдалим, що і сьогодні поживклі сторінки рукопису передають атмосферу, яка панувала століття тому у зазначеному навчальному закладі.

Чернігівська духовна семінарія, в якій П. Тичина отримав повну середню освіту, була шестикласним спеціальним середнім навчальним закладом із підготовки освіченого духовенства. До навчального плану входили і загальноосвітні, і профільні предмети. У молодших класах семінаристи вивчали і світські, за винятком педагогіки, і богословські навчальні дисципліни. Старші класи – (5-6) називалися богословськими і давали поглиблені знання лише з профільних дисциплін.

Учнями семінарії могли стати без вступного іспиту випускники п'ятирічних духовних училищ, які уже мали початкову освіту. Отже, для отримання повної середньої духовної освіти потрібно було вчитися 11 років, не враховуючи навчання у початковій школі (3 роки). Таким чином, семінарію закінчували молоді люди у віці 20-21 років.

Павла Тичину зарахували до Чернігівської духовної семінарії без вступного іспиту з повним державним забезпеченням на весь термін навчання. За умовами прийому за державний кошт навчалися діти священників, сироти, вихідці із незаможних сімей, а також іноземці (в числі студентів семінарії були юнаки із Болгарії, Чорногорії, Сирії, Туреччини). Це означало, що учень мав право на безкоштовне проживання у гуртожитку, харчування, забезпечення одягом, взуттям, білизною, підручниками і письмовим приладдям. У гуртожитку була майстерня і перукарня, в яких студентам безкоштовно надавалися послуги. Навчальні заняття проходили у просторих світлих кімнатах, в яких було багато квітів, а на стінах висіли картини і портрети письменників, математиків, філософів і педагогів (Я. Коменського, Й. Песталоцці, М. Пирогова, К. Ушинського та ін.).

Класні кімнати використовувалися не тільки для проведення уроків за розкладом. Там семінаристи у вечірні години виконували домашні завдання, читали книги і періодику. У флігелі на задньому дворі знаходилося приміщення для заняття з трудового виховання, в якому бажаючі семінаристи навчалися столярній справі. На третьому поверсі була спортивна зала, окремі кімнати для занять образотворчим мистецтвом і музикою. Святкові засідання і концерти проходили у центральному корпусі у великій залі на два поверхи з високими вікнами.

Окремо слід сказати про бібліотеку Чернігівської духовної семінарії. Вона мала два відділи: фундаментальну та учнівську, фондами яких могли користуватися семінаристи. Фундаментальна бібліотека займала велику кімнату із шафами, заповненими книгами із різних наукових галузей: математики, фізики, історії, філософії, природознавства, мовознавства, історії філософії, а також художня література і, звісно ж, обширний відділ

літератури із богослов'я. В окремі шафі зберігалися рідкісні книги латиною, видані за кордоном в XVI–XVII ст., багато древніх рукописів, які привертати увагу вчених. І тому влітку, коли семінаристи були на канікулах бібліотеку відвідували дослідники.

Крім перерахованих вище побутових умов до послуг семінаристів був невеликий сад, лазня, пральня, на присадибній ділянці щороку вирощувалися тварини для потреб їдальні. Таким чином, семінарія із усіма будівлями займала цілий квартал Чернігова і була особливим студентським містечком з усім необхідним для побуту і навчання. Керівництво семінарією здійснював ректор з допомогою інспектора, трьох заступників інспектора та трьох наглядачів. Семінаристи жили в гуртожитках, вихід в місто в позанавчальний час був вільний до п'ятої години вечора, в інший час за межі студентського містечка можна було вийти лише з дозволу чергового інспектора. Як бачимо, устрій семінарії вирізнявся демократичністю.

Ось в такі умови потрапив молодий Павло Тичина. Учнем І. П. Львова він був із третього по шостий клас. "Зовнішньо це був юнак стрункий, доволі красивий. Привертати увагу його очі, погляд яких майже завжди направлений в даль, неначе юнак до чогось приглядається, або чимось внутрішньо зайнятий" – таке враження справив П. Тичина на вчителя при першій зустрічі. [3, арк. 23]. І. П. Львов так характеризував поведінку юнака: "Він в цей час жив так званою внутрішньою увагою. Але це не означає, що у нього відсутня зовнішня увага, що він не жив зовнішніми враженнями від природи і життя людей – юнак надзвичайно скромний, сором'язливий і не за віком серйозний. Він весь час чимось зайнятий". [3, арк. 25]. Семінарія справила на сільського хлопчину дуже сильне враження. Малознайомі, а тим паче незнайомі учні зверталися одне до одного на "Ви", старші учні не поводитися зверхньо по відношенню до молодших. Педагогу до учнів теж зверталися шанобливо. В семінарії панувала атмосфера взаємopoзуміння.

Під час навчання П. Тичина зарекомендував себе з найкращої сторони: в інспекторському штрафному кондуїмі і на засіданнях педагогічної ради його прізвище в якості порушника дисципліни не згадувалося жодного разу. На думку І. Львова він був настільки скромним юнаком, що не любив, щоб його ім'я було в списках недисциплінованих семінаристів. Проте, як учень він не міг не підтримувати молодіжний рух за реформу навчального процесу у семінарії, зокрема, удосконалення навчальних планів і програм за рахунок збільшення обсягу загальноосвітніх дисциплін.

Учні Чернігівської духовної семінарії активно реагували на події суспільного життя. Так, "кривава неділя" 9 січня 1905 року викликала хвилю протесту студентської молоді. Чернігівські семінаристи не відвідували заняття впродовж декількох днів, вони проводили мітинги, основною вимогою яких була зміна суспільних порядків і право отримання світської вищої освіти в усіх університетах випускниками духовних семінарій. Виступали семінаристи з проханням відмінити річні іспити. Ця акція була настільки активною, що влада вдалася до заходів з допомогою поліції, яка кільцем оточила приміщення семінарії, почався обшук, були закриті всі входи і виходи. У цей час семінаристи сиділи на підвіконнях відкритих вікон і співали революційні пісні.

Однак, страйк було зірвано групою студентів, яка в той же день пішла на іспити, а за нею і всі інші. Невдалою була і акція із петицією семінаристів до керівництва навчального закладу, в якій вони просили дозволу відправити в церкві службу за упокій російського пись-

менника Л. Толстого. Авторам петиції була важлива не стільки церковна служба як така, скільки як форма вираження свого незадоволення фактом відлучення Синодом відомого письменника від церкви.

Активно виступали студенти за навчальну реформу в семінарії, за розширення навчальних програм загальноосвітніх предметів за рахунок скорочення навчального часу на вивчення дисциплін із богослов'я. Революційний настрій був характерним для Чернігівської духовної семінарії. Імена організаторів студентських страйків і авторів петиції були відомі керівництву семінарії. Прізвище семінарста П. Тичини у цих списках не значилося. Він завжди отримував лише відмінні оцінки за поведінку, не палив (хоча заборони в семінарії не було), не грав в азартні ігри. Товариші його поважали, хоча в колі однокласників він завжди залишався самим собою, зі своїми думками.

І. Львов був вражений уміннями П. Тичини гармонійно поєднувати навчальні заняття в семінарії із творчістю: він і художник, і співак, і музикант, і поет. Навчався семінарст П. Тичина успішно, із класу в клас переходив без переєкзаменовок. Письмові роботи із психології і філософії, які викладав І. Львов оцінювалися лише на "добре" та "відмінно". П. Тичина як і більшість семінаристів надавав перевагу вивченню загальноосвітніх предметів. А між іншим, для вступу в університет Міністерство народної освіти вимагало від абітурієнтів оцінки із богословських дисциплін на нижче "добре". За наявності хоча б однієї "задовільно" із названого циклу, незважаючи на всі "відмінно" із загальноосвітніх дисциплін, двері університетів перед ними були зачинені. "Це було не тільки безглуздо, а просто наруга над молоддю, яка не хотіла іти в ряди духовенства" – писав І. Львов [3, арк. 43]. В зв'язку із цим педагог згадував визначення: "семинарист – это церковная вещь", яке називав класичним, т. я. воно дуже вдало виражало зміст політики царського уряду по забезпеченню рядів духовенства освіченою молоддю. Уже в четвертому класі Павло Тичина визначився із своїм майбутнім: вирішив не повторювати вибір своїх двох братів, які стали священниками. Він прагнув бути світською людиною і з великим захопленням займався різними видами мистецтва. У семінарії була студія живопису, в якій під керівництвом відомого чернігівського художника М. Жука студенти за бажанням вчилися малювати олівцем, тушшю, акварелями і олією. М. Жук отримав освіту в Краківській академії мистецтв. Семінаристи дуже поважали досвідченого педагога. П. Тичина любив малювати пейзажі. Він виріс в селі (с. Піски на Чернігівщині), розумів природу і умів помічати її красу. За спогадами І. Львова художника – початківця П. Тичину часто можна було зустріти на околицях міста в пошуках пейзажів, які б лягли на полотно. В його кабінеті, уже міністра освіти, висіла невелика картина із зображенням Болдиної гори, у підніжжі якої притулилася Іллінська церква. Можна лише здогадуватися про час написання цієї картини. Захоплення живописом П. Тичина зберіг впродовж всього життя, проте, воно не переросло в основний вид діяльності.

Талановитий юнак любив співати і вмів це робити. Співав і церковні, і світські пісні, дуже любив українську пісню. І якщо в семінарському гуртожитку лунав спів, то П. Тичина був там обов'язково. Він і організатор, і керівник самодіяльного концерту. У семінарському хорі був спочатку півчим, а пізніше – регентом. У розмові з Іваном Петровичем дуже тепло згадував викладача музики Г. Зосимовича, який "своїм прекрасним викладанням і керівництвом привив любов до вокального мистецтва і деяке уміння розбиратися в його красотах" [4, арк. 56]. Семінаристи любили співати. По весні, коли розливалися води Десни, можна було побачити флотилію човнів із співаючими сту-

дентами, а найактивнішим серед них був П. Тичина. І. Львов перефразував визначення: "Семинарист – церковная вещь" на "Семинарист – вещь поющая".

Для розвитку творчих здібностей студентів Чернігівської семінарії були створені всі умови. Скажімо, багато вихованців були активними учасниками духового оркестру, яким керував Є.Марковський, талановитий капельмейстер. П. Тичина грав на кларнеті і гобої і, на думку керівника, був одним із заповзятіших учасників оркестру. Він не обмежувався репетиціями і участю у виступах оркестру, а знаходив час для удосконалення техніки гри у вільному від занять музичному класі і бажав спробувати гру на всіх музичних інструментах. Як бачимо, музична натура! Водночас із захопленням музикою, співом та живописом П. Тичина почав писати вірші у роки навчання у семінарії. Тримав це в таємниці, зошит з віршами беріг як зіницю ока. Проте все таємне рано чи пізно стає відомим. Перші творчі спроби молодого поета високо оцінив український письменник М. М. Коцюбинський, позитивну оцінку його творам дав і М. Горький. І. Львов згадав відповідь семінариста П. Тичини на іспиті. Всі семінаристи здавали роботу у чистому і чорновому варіанті. У П. Тичини чорновий варіант був списком українських народних пісень. Отже, навіть на іспиті відповідь він писав одразу в чистому вигляді, а думав зовсім про інше. Іван Петрович розмірковував над феноменом становлення особистості П. Тичини. На його думку, в молодості багато хто захоплюється складанням віршів з різних причин: одні у віршах виражають свій настрій, інші – описують красу життя і природи, а треті – своє ставлення до певних подій. Але не всі стають поетами. І. Львов в "Спогадах..." зазначає, що у формуванні його, правильніше в направленні його в сторону поезії є частково вплив Дроздова Володимира Геннадійовича, викладача теорії словесності та історії російської літератури" [4, арк. 77].

Від молодого викладача, який володів даром красномовства, був прекрасним декламатором, учні, в тому числі і П. Тичина, були у захваті. В. Дроздов так організував навчальний процес, що семінаристи читали художні твори тільки в оригіналі, виховував у семінаристів любов до художнього слова, докладав багато зусиль, щоб навчити своїх вихованців писати твори. Методи і прийоми навчання у вчителя В. Дроздова були власні, оригінальні, сьогоденнішими науковцями запропоновані як новітні. Скажімо, вихованці отримували завдання описати осінь, але не осінь взагалі, із спогадів, а за своїми спостереженнями. Отримавши завдання на початку осені, семінаристи повинні "іти в природу" спостерігати картини осені, стежити за своїми почуттями, настроєм, записувати все пережите і на цій основі писати твір. На наступних заняттях учні самостійно обговорювали твори. Аналізували типові помилки, не називаючи імена авторів. Викладач уміло керував цим процесом і підсумовував проведений аналіз. В. Дроздов започаткував у семінарії проведення літературно-музичних вечорів, присвячених пам'яті письменників і поетів. Вечори проходили за усталеним сценарієм: спочатку вступна доповідь викладача, потім виступи студентів, хор і оркестр. П. Тичина завжди був активним учасником таких поза-навчальних заходів і вже дорослою людиною з теплотою і любов'ю згадував викладача словесності.

На думку І. П. Львова, любов'ю до поезії П. Тичина зобов'язаний викладачеві літератури В. Дроздову, а формуванням, зростанням і направленістю М. М. Коцюбинському. [4, арк. 83]. Коли, де і при яких обставинах познайомився скромний молодий поет П. Тичина із відомим українським письменником М. Коцюбинським? Іван Петрович припускав версію випадкової зустрічі. На його

думку, ініціатором розмови був М. Коцюбинський. Тільки М. Коцюбинський з його вмінням розговорити людину, вважав І. Львов, міг так підійти до свого молодого співрозмовника, що той відкрив свою таємницю про зошит з віршами і прийняв запрошення на "літературні суботи" до родини Коцюбинського. Успіх в літературному колі вселив віру в сили і потребу працювати над собою в плані стилістики, тематики і багатства змісту.

І. Львов згадував: "П. Г. Тичина навчався, можна сказати, у двох школах: державній, офіційній, в семінарії і в "школі" М. Коцюбинського. Профіль і призначення цих шкіл були кардинально різні. "Школа" у Коцюбинського взяла верх над школою державною. Знамениті "суботи" у Коцюбинського дали П. Тичині неписану путівку: займатися письменницькою діяльністю, бути поетом і друкуватися. [4, арк. 86-87]. Вплив і підтримка видатного українського письменника М. Коцюбинського були вирішальними у виборі подальшої діяльності талановитого юнака. Він розумів, що при всій фундаментальності освіти в Чернігівській духовній семінарії, для досягнення мети треба отримати вищу освіту. У приватній розмові з І. Львовим, після консультації перед проведенням залікового уроку з російської мови у початковій школі при семінарії, П. Тичина поділився мрією про навчання в університеті, і тільки в Київському. Вчитель порадив йому подавати документи на історико-філологічний факультет. На жаль, історичне розпорядження міністра освіти, яке давало право семінаристам вступати в університети навіть по закінченню четвертого класу, вийшло лише в 1915 році. На той час П. Тичина уже був студентом Київського комерційного інституту. Вища школа комерційного профілю зовсім не відповідала інтересам і характеру юнака, що розумів і гостро переживав сам П. Тичина.

Після закінчення семінарії І. Львов не зустрічався із учнем кілька років, але спостерігав за його успіхами, знав, що він продовжує займатися улюбленою справою: писати вірші. Зустріч у 20-х роках І. Львова з П. Тичиною була теплою. Останній дуже переймався долею семінарії, бібліотеки; цікавився, чим займаються викладачі літератури В. Дроздов, математики і фізики О. Понизовський та інспектор Я. Чредін, заступник інспектора О. Ганичев. З цієї розмови І. Львов зробив висновок про неабияку роль цих людей у житті П. Тичини. При всій демократичності устрою семінарії вихід учнів у місто був обмежений, особливо після подій 1905 року. Проте, П. Тичина відвідував "літературні суботи" М. Коцюбинського завдяки допомозі О. Ганичева і Я. Чредіна.

Висновки. Отже, умови і атмосфера Чернігівської духовної семінарії були сприятливі для розвитку літературного таланту П. Тичини. Йому пощастило на зустріч з М. Коцюбинським, на розуміння і підтримку викладача психології, педагогіки і філософії І. Львова, викладача словесності В. Дроздова. "Спогади І. П. Львова про П. Г. Тичину" вражають своєю щирістю, теплотою і людиною стосунків між вчителем і учнем.

Список використаних джерел

1. Державний архів Чернігівської області, ф.р.- 1495, оп.1, спр 3, 3 арк.;
2. Державний архів Чернігівської області, ф.р.- 1495, оп.1, спр 4, 30 арк.;
3. Державний архів Чернігівської області, ф. р.- 1495, оп.1, спр 8, 47 арк.;
4. Державний архів Чернігівської області, ф.р.- 1495, оп.1, спр 115, 132 арк.;
5. Коваленко О., Ципляк Н. Доцент Іван Львов та його архів (Коваленко О., Ципляк Н. // Три століття гуманітарної та педагогічної освіти в Чернігові: від колегіуму до університету: 36. матеріалів Ювілейної наукової конференції, присвяченої 300 – річчю Чернігівського колегіуму і 85 – річчю Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів: Сіверянська думка, 2001. – С. 91-92;
6. Романік М. Вчителю мій/Романік М. //Деснянська правда. (Чернігів) – 1969. – 6 квітня. – С.4; 7.Тесельська Н. Півстоліття педагогом /Тесельська Н.//Деснянська правда (Чернігів). – 1969. – 7 вересня. – С.4

References

1. Derqarhiv Chernigovskoi oblasti, f. r.- 1495, op.1, spr.3, 3 ark;
2. Derqarhiv Chernigovskoi oblasti, f. r.- 1495, op.1, spr.4, 30 ark;
3. Derqarhiv Chernigovskoi oblasti, f. r.- 1495, op.1, spr.8, 47 ark;
4. Derqarhiv Chernigovskoi oblasti, f. r.- 1495, op.1, spr.115, 132 ark;
5. Kovalenko O., Zplyak N. Dozent Ivan Lvov ta yogo arhiv (Kovalenko O., Zplyak N. // Tri stolittya humanitarnoi ta pedagogichnoi osviti v Chernigovi: vid kolegiumu do universitetu: Zb. Materialiv Yvileinoi naukovoi

- konferenzii, prisvyachnoi 300-richchyu Chernigivskogo kolegiumu I 85-richchyu Chernigivskogo dergavnogo pedagogichnogo universitetu imeni T.G. Schevchenka. – Chernigov: Siveryanska dumka, 2001. – s. 91-92;
6. Romanika M. Vchitelyu miyi / M. Romanika //Desnyanska Pravda (Chernigiv) – 1969. – 6 kvitnya. – s.4;
7. Teselska N. Pivstolittya pedagogom / N. Teselska // Desnyanska Pravda (Chernigiv). – 1969. – 7 veresnya. – s.4.

Надійшла до редколегії 27.10.15

N. Kuzmenko, Ph. D., Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

PEDAGOGICAL CONTEXT OF "I. P. LVIV'S MEMORIES ABOUT P. G. TYCHYNA

The degree of studying of the problem in scientific and pedagogical literature has been researched. The importance of research in modern conditions of reforming of the educational system of Ukraine has been identified. The basic stages of Ivan Petrovych Lviv's scientific-pedagogical activity have been defined. The manuscript "I. P. Lviv's memories about P. G. Tychna" has been analyzed to determine the main factors that influenced the formation of the personality of a famous Ukrainian poet and public figure P. G. Tychna. The pedagogical aspect of the manuscript of "Memories..." has been studied. Pedagogical conditions of organization of educational process in the Chernigov theological seminary, in which Pavlo Tychna studied in 1907 – 1913 have been considered. The role of the Ukrainian writer N.Kotsubynskyi, the teacher of language arts in Chernigiv theological Seminary named after V. Drozdov, and other staff of the institution in the development of literary talent of P. Tychna has been researched.

Keywords: *personality, personality development, theological seminary, the educational process.*

Н. Кузьменко, канд. пед. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ "ВОСПОМИНАНИЙ И.П. ЛЬВОВА О П.Г. ТЫЧИНЕ"

Изучена степень изученности проблемы в научно-педагогической литературе. Определена актуальность исследования в современных условиях реформирования образовательной системы Украины. Исследованы основные этапы научно-педагогической деятельности Ивана Петровича Львова. Детально изучена и проанализирована рукопись "Воспоминаний И.П.Львова о П.Г. Тычине" с целью определения основных факторов, которые повлияли на формирование личности известного украинского поэта, общественного деятеля П.Г. Тычины. Проанализирован педагогический аспект рукописи "Воспоминаний...". Изучены педагогические и бытовые условия организации учебно-воспитательного процесса в Черниговской духовной семинарии, в которой Павел Тычина учился в 1907 – 1913 годах. Установлена роль украинского писателя Н. Коцюбинского, учителя словесности Черниговской духовной семинарии В. Дроздова и других преподавателей и сотрудников учебного заведения в развитии литературного таланта П. Тычины.

Ключевые слова: *личность, формирование личности, духовная семинария, учебный процесс.*

Відомості про автора

Кузьменко Надія Михайлівна – Україна, м. Київ, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Контактна інформація: (044) 521-35-13; kuzmenko-nm@yandex.ru

Кузьменко Надежда Михайловна – Украина, г. Киев, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры педагогики факультета психологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Контактная информация: (044) 521-35-13; kuzmenko-nm@yandex.ru

Kuzmenko Nadiya Myhailivna – Ukraine, Kyiv, Ph. D., Associate Professor, Associate Professor of Pedagogics Chair of Psychology Department of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Contact information: (044) 521-35-13; kuzmenko-nm@yandex.ru

UDC 378

A. Lebedeva, PhD, Lecturer (Pedagogics)
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

FORMATION OF THE SYSTEM COMPETENCES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE TEACHERS

The article deals with the importance of the problem of forming the system of competencies in the process of professional preparation of future teachers. It has been studied that modern teacher training for professional work is based on competency oriented approach, forming of key competencies.

Keywords: *competencies, profesional work, teachers.*

Actuality of the problem. The globalization and integration of countries, world associaton and European community contributes to the rapid growth of the role of quality education for the further development of society and in accordance with intensive reform. The problem of improving the quality of process of preraration the future teachers, including future teachers of English for increasing their competitiveness, requires process of effective realization of competence approach. Effective deciding of these tasks is possible under conditions of improvement educational content and procedural-methodical using on innovation basis. The quality of professional preraration of future teachers depends on the content of modern education, that should include full orientation on students' purchase system the competencies and permanent updating by improving the mechanisms and their using in everyday practice.

A number of legal documents about higher education have defined the responsibility for the professional development of teachers, which relies on all participants of this process, such as institutions of higher education and state government agencies monitoring the quality of education and students directly to the realization of competence approach in the process of preparation to the professional activity. The meaning and importance of competence approach in the process of preparing of future teachers is as in ensuring general intellectual development, formation of conditions for the realization of rights of personality, complete and continuous education.

Analysis of last some research and publications about problems of the reseach has showed, that there is significant world theoretical and practical improvements in the field of competence approach in the process of preparation of future teachers. The problem of forming of competence of the

© Lebedeva A., 2015